

Johann Christoph Rosteuscher   Roetger Grot

De Visione Dei

Rostochi[i]: Keilenbergius, 1683

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn73061302X>

Druck   Freier Zugang

Ru. phil 1683

54

A. D.
DE
VISIONE DEI

DISSERTATIONEM PHILOSOPHICAM,
Consensu Ampliff. Facult. Philosoph.
In illustri ad Varnum Academia
PRÆSIDE

DNO. M. JOH. CHRIST. ROSTEUSCHERO,
Gedanensi

FAVORE meo, & Studiorum PROMOTORE
plurimum colendo,
publicæ disquisitioni
sisto

ROTGERUS GROT / Libav. Cur!
AUTOR ET RESPONDENS.

ADD. Mart. A. O. R. c10 Idc LXXXIII.
H. L. Q. C.

Rostock Typ. Vid. B. Keilenbergii. Univers. Typogr.

27
V. G. O. N. R. D. E. I.

UNIVERSITÄT ROSTOCK

PHYSIKALISCHES INSTITUT

ROSTOCK

Εὐν Θεῶν πλάμα

§. I.

E Visione Dei nonnulla more

Philosophico proposituris lubet in antecessum de ratione cognoscendi Deum ex Scholasticorum mente pauca præmittere. Eam duplicem imprimis faciunt pro diversa conditione & statu subjecti cognoscentis; abstractivam aliam, aliam intuitivam, illam viatori, hanc comprehensori propriam. Abstractivam vocant, quâ Deus non immediatè & in se per speciem propriâ, sed in alio atq; per alterius rei speciè cognoscitur. Habent quidè Scholastici & alium abstractivæ cognitionis modum, quando per speciem quidè propriam objectum, sed non ut existens & potentiæ cognoscenti præsens intelligitur, annotante *Mendoza disp. 10. de Anima sect. 2. §. 4. Francisco; de Oviedo in Cursu Philos. contr. 6. de Anima puncto 4. §. 1. seqq. & B. Dno. D. Musæo part. 1. Disput. Theol. disput. 4. §. 18. pag. 90.* Illum autem modum præcisè non attendunt, quando de abstractivâ Dei cognitione agunt, eandemqve homini in statu viæ convenire docent. Negant enim tum cognitionem omnem, quæ sit per propriam speciem, id est talem, quæ per se & immediatè essentiam divinam repræsentet, atqve eâ ratione sit producta, quâ produci aliàs species sensibiles rerum, sensui obviarum solent. Quod eorundem assertum ratione quoque evidenti confirmatur. Nam ut intellectus agens possit producere speciem intelligibilem, necessariò requiritur phantasmatis alicujus præsentia. Et licet in modo, quo phantasma à phantasiâ sive facultate, ut a ii loqvuntur, æstimativâ productum cum intellectu agente ad elaborationem intelligibilis specièi concurrat, designando, non conveniant inter se Doctores Scholastici,

A 2

aliis

aliis ipsum phantasma agentis intellectus facultatem & rationem
operandi indeterminatam alias ex se atque indifferentem ad hu-
jus potius, quam illius objecti speciem eliciendam determinare,
docentibus; aliis adstruentibus, ipsum phantasma ab intellectu
agente illustratum, depuratum, & velut à superiori potentia
elevatum, species producere, productasque intellectui possibili
imprimere: utri tamen sententiæ calculus addatur, semper
relinquitur, non nisi illarum rerum, quæ per phantasmata
objectivè fisci possunt, species proprias interveniente intellectus
agentis ope posse elaborari. Cum autem præterea manifestum sit
atque evidens, nullum de Deo aliavè re immateriali posse for-
mari phantasma, liquet & illud, speciem quandam propri-
am, quæ essentiam divinam immediate repræsentet, uti alias de
rebus sensuum virtuti expositis dari potest, in statu viæ frustra
desiderari. Nec obstat, quod phantasia aliquando polleat virtute
exprimendi ex accidentibus sensatis per sensus externos species
aliorum non sensatorum, ex quo sequi videtur, eandem etiam,
ex aliarum rerum sibi impressis speciebus elicere posse speciem
aliquam expressam, sive phantasma rei immaterialis repræsentati-
vum, licet in sensus illa externos non incurrat. Conce-
dimus enim phantasiæ vel æstimatoriæ facultati tum saltem vir-
tutem ex speciebus rerum sensatarum eliciendi species expres-
sas non sensatorum, quando res illæ per se cadunt sub sensus,
aptæque sunt, ut ab aliquo sensu possint percipi. Quamquam
enim ad eliciendas tales species necesse non sit, ut objecta, quæ
mediantibus hisce speciebus repræsentantur, externus aliquis vel
communis sensus ante perceperit, illud tamen exigitur, ut ab
aliquâ potentia sensitivâ, videlicet superiori possint apprehendi.
Res vero immateriales, cum per essentiam suam rationem non
possint cadere sub sensus, non possunt etiam ab ullo sensu ex sensa-
tis ab inferiori sensu eorum species elici, aut ope æstimatoriæ fa-
cultatis propria illorum phantasmata formari. Quod evidenti ar-
gumento est, nullam hinc abstractivam cognitionem Dei dari speciem
propriam & quidditativam, sed per alienas rerum corporearum
species immaterialis substantiæ, qualis divina est essentia, qualem-
cunque conceptum obtineri.

S. 2. Multis autem modis hanc abstractivam cognitionem su-
perat

perat altera cognoscendi ratio; quæ intuitiva salutari consue-
vit. Ut enim illa per species alienas divinam essentiam re-
præsentat; ita hæc immediatè & per propriam speciem idem obje-
ctum attingit. Quod fundamentum quoque præbet, hanc in-
tuitivam Dei cognitionem visionem appellandi, petito nomi-
ne à visione corporeâ, ad quam potentia visiva per propriam
speciem existentis objecti movetur, uti annotat *Mendoza Dissut.*
iv. de Anima sect. 2. §. 4. Describitur autem, ut in rem præsentem de-
scendamus, *visio Dei* per actum intellectus Deum ceu proprium
objectum clarè & distinctè in se ipso, nullâ interveniente ali-
enâ specie cognoscens. Placuit visionem per actum definire,
etsi non ignoramus, in eò nondum convenire inter Scholasticos
Doctores, quæ formalis ratio visionis aliarumque hujus generis
immanentium actionum dici debeat. Sunt qui eam ad clas-
sem qualisatum referunt, statuuntque cum Scoto, præsupponere
quidem veram aliquam atque realem actionem, non tamen
formalem ejus rationem in eadem actione collocandam, sed in
solâ qualitate aut specie expressâ per illum actum producta
& intelligendi potentiam informantem. Sed præferenda vide-
tur meritò communis illa Doctorum sententia, qui visionem per
actum vitalem describunt, eandemque per illum esse suum for-
male obtinere docent. Dicitur autem actus esse intellectus, ut
omnis hic corporea visio, quæ alterius est ordinis, excludatur.
Nam cum potentia visiva, illa videlicet, quæ per organa cor-
porea in actum deducitur, per essentiam suam ordinata sit ad
percipiendum corpus aliquod lucidum & coloratum, circa illud
etiam ut proprium objectum actus visionis corporeæ naturaliter
occupatur, cum fieri non possit, ut potentia in statu suo con-
naturali spectata excedat adæquatum suum objectum, aut circa
illud actum aliquem exferat, quod sub objecto suo adæquato
non comprehenditur. Sicut igitur ad percipiendum solum
saporem; aliudve objectum sensibile extendi nequit organicâ vi-
dendi potentia; Ita multò minus fieri potest, ut circa spiritu-
alem illam & omnis materiæ expertem Dei essentiam oculus
corporeus occupetur, cum majorem convenientiam sonus, aliud-
ve sensibile cum potentiâ videndi habere videatur, quam spiritu-
alis essentia, quæ intra ambitum sensibilem objectorum natu-
rali-

saliter non continetur. *Conf. Gabriel Vasquez in 1. Th. Tom. 1. Disput. 40. cap. 2.* Utrum vero videndi potentia, quæ ex se & suâ naturâ apta non est, ut cognoscere possit spirituales essentiam per absolutam Dei potentiam elevari possit ad res quoque immateriales organo corporeo percipiendas, expeditur difficile *ζήτημα* esse judicatur. Plerique Scholasticorum negativam tuerentur, quibus licet potentia naturales à Deo perfectiores reddi, & superadditâ virtute roboratâ, ad eliciendos altioris ordinis effectus elevari posse dicantur, qualitates tamen supernaturales, quæ ad perfectionem & complementum potentiarum faciunt, in subjecto aliquam ad minimum innatam virtutem ad effectus illos producendos prærequirere creduntur, qualis virtus congenita cum hic nulla detur, potentia visivâ ad objectâ Incidâ & colorata unicè ordinatâ, implicare existimant, si videndi potentia ad objectâ quoque spiritualia terminari statuatur. Ita docent *Comimbricenses in lib. 2. de Anima c. 6. quæst. 3. artic. 2. Becanus part. 1. Theol. schol. tract. 1. cap. 9. quæst. 6. §. 4. Hurriadus de Mendoza Disp. physica 17. secti. 1. aliique, quibus subscribit Suarez Disp. Metaphys. 30. secti. 11. num. 2.* Placet tamen cum *B. Gerardo in Exeg. Tom. 1. loc. 2. secti. 2. §. 27. itemque Isag. Disp. 4. cap. 5. §. 4. & B. Dorscheo in Pentadecade Dissert. Theol. pag. 20. mediâ viâ ingredi, & in lite intricatâ, nec satis nobis perspectâ τὸ ἐμπειρῶν amplecti. Quod fecisse etiam ex Scholasticis Gregorium de Valentia liquet ex *Commen. ejus Theol. Tom. 1. Disput. 1. quæst. 12. puncto 2. sol. 2. 66.* quando implicare quidem contradictionem scribit, si posito, quod visus & aliæ potentia sensitivæ non nisi in corporeas res earumque accidentia ferantur, eadem rem incorpoream percipere possint: non tamen idem constare fatetur, si potentia quædam sensitiva ita à Deo condatur, ut vel naturâ suâ, vel dono aliqua superaddito non solum objectâ sensibilia corporalia, sed & objectum aliquod spirituale atque adeo Deum ipsum percipere valeat.*

§. 3. Quod autem intellectum concernit, qui citra controversiam divinæ visionis subjectum esse creditur, indigetis ad id, ut Deum clarè videat, ex parte potentia principio quodam cum ipso ad eliciendum visionis actum concurrente sive habitu

bitu, quem vocant, spirituali potentia intelligendi à Deo super-
naturali ratione infuso, quo ad Deum videndum ultra condi-
tionem naturalem elevetur. Qvam virtutem superna-
turalem per modum habitus, sive auxilii, intellectui commu-
nicatam, Lumen Gloriz appellant Scholastici, appellationis ra-
tionem reddente *Vasquetio in 1. Thom. Disp. 43. quæst. 12. c. 6.* can-
demque ad disponendum intellectum creatum, ut cognoscat cla-
rè essentiam divinam, necessariam judicant, cum omnis potentia,
quæ ex se & suâ naturâ est insufficientis & improporcionata ad a-
ctum aliquem elicendum, à principio extrinsecò confortari &
per virtutem aliquam in se receptam confirmari debeat. Pol-
let quidem intellectus ipse nativâ virtute & efficacitate ad eli-
ciendum quodammodo actum intellectionis circa Deum, qui
intra sphaeram intelligibilium objectorum continetur, sed ut ea-
dem vitalis intellectus operatio clara dicatur & intuitiva Dei co-
gnitio, necesse est, ut ab aliquo extrinsecus adveniente lumine
compleatur, & ad visionem DEI claram efficiendam idoneus
reddatur. Id quod ad mentem *Sværetii Disp. Metaph. 30. sect. 11.*
n. 13. ita declaratur. Modus intelligendi & concipiendi se-
quitur modum essendi, estque ita proportionatus illi, ut unum,
quodque agens, intellectualem intelligat juxta modum sibi connatu-
ralem. Modus itaque essendi in Deo cum sit superioris ordi-
nis, quam essendi illa ratio, quæ naturæ intellectuali ab eo
dependenti convenit, sequitur nullam creaturam intellectualem
suis viribus connaturalibus proprium Dei, ut in se est, conce-
ptum posse formare, aut visionis actum clarum & intuitivum
elicere. Creatura quippe cum essentiam habeat cum potentia
passiva complicatam, nec omnis omninò compositionis, etiam
illa quæ simplex esse dicitur, expers sit; Deus autem ex eo, quod est
suum esse, per essentiam habeat, quod sit actus omnium puris-
simus & ab admitione passivæ potentia profus liber, non potest
non creatura naturaliter intelligens Deum concipere, vel ut ali-
quo modo compositum, vel per analogiam & proportionem ad
essendi modum, quem in semet ipso deprehendit. Unde li-
cet ea, quæ inferioris sunt ordinis, non solum completè percipiat,
sed & aliquo modo ad superiorem ordinem elevet, ut perfe-
ctius cognoscat, ea tamen, quæ sublimioris sunt ordinis, inter
quæ primum sibi locum, vindicat divina essentia, sibi accom-

modat, & per analogiam atque similitudinem ad propria & proportionata objecta concipit, quando connaturali modo intelligit. Nec obstat, quod obvertit *Becanus*, qui *part. 1. Theol. Sch. Tract. 1. cap. 9. quest. 4.* intellectum nostrum docet influere in visionem Dei virtute naturali, qua naturalis est, visionem Dei beatificam esse actionem vitalem, atque adeo oriri à principio vitali, ut vitale est, quod secundum naturalem potentiam unice vitale dicatur. Confundit enim *Becanus* hæc duo, quod intellectus concurrat ad visionem Dei, ut est cognitio, & ut est præcisè cognitio intuitiva. Illa est actus aliquis vitalis ipsi intellectui naturalis, & ab eodem etiam descendens: hæc est actus supernaturalis, potentiam vitali intelligendi per principium supernaturale, quod lumen dicitur, per analogiam quandam cum lumine Solis illuminante medium, quod aer est, ut oculi possint speciem visibilem recipere, elevata, & insigniter corroborata. Nec quoad modum tantum supernaturalis est hæc visionis actus, quo sensu id omne, quod per specialem Dei operationem supernaturaliter producitur, cum fortè ordinis naturalis esse possit, supernaturale dici solet, sed & quia ipsam substantiam, cum etiam in se & ratione entitatis suæ consideratus non sit ordinis naturalis, sed conditionem omnem & vires humani intellectus longissime transcendat. Non desunt quidem ex Scholasticis, qui utut lumen Gloriæ admittant, per absolutam tamen Dei potentiam fieri posse autumant, ut & absque lumine & qualitate supernaturali addita visionem exercere intellectus creatus possit; in modo tantum discrepantes, cum nonnulli intellectum intrinsecè potentem reddi posse statuunt ad videndum Deum tantum per specialem Dei assistentiam, & concursum simultaneum ordinis supernaturalis, alij per arctam unionem inter divinam essentiam & intelligendi potentiam intercedentem factamque in ratione luminis illam confortantis & elevantis, sicut uniri eidem dicitur in ratione speciei intelligibilis, absque impressione tamen specialis virtutis aut qualitatis supernaturalis. Sed neuter modus nobis probatur, cum pluribus se difficultatibus uterque involvat. Quod enim primum concernit, quem tuetur etiam *Valentia Disp. 1. quest. 12. puncto. 3.* ex illa speciali assistentiâ & unione Dei cum intellectu creato, vel descendit in intellectum virtus quædam intrinseca, vel nulla. Si
priu

prius afferatur, hæc ipsa virtus intrinsecè participata est lumen
Gloriæ per modum auxilii, vel habitus communicatum, quod
ad intuitivam Dei visionem eliciendam à nobis exigitur. Si poste-
rius, sequetur, quod ex tali assistentiâ & unione intellectus cre-
atus non possit fieri intrinsecè potens ad eliciendam visionem
beatificam. Fieri enim nequit, ut quod de se est impotens nec
proportionatum ad producendum effectum, vel eliciendam o-
perationem aliquam, reddatur aptum & proportionatum ad at-
tingendam eam absque intrinsecâ mutatione sui & receptione
alicujus formæ, aut intrinsecæ virtutis, quâ destituebatur antea, cum
quod causa potens dicatur ad operandum, non absolvatur denomi-
natione aliqua extrinsecâ, sed maximè intrinsecâ, à virtute & interno
principio deducta. Adde, quod, si creatus intellectus actum visi-
onis elicere debeat, vel in se virtutem proximam & immediatam
ad eundem continere, vel si non contineat, obtinere illum per in-
fufum & communicatum à Deo lumen gloriæ debeat, cum aliàs,
quando in solâ Dei, licet speciali assistentiâ subsistim, non intellectu
in quo nulla virtus dabitur, sed Deo ad intellectus præsentiam effectum
illum producenti tota illa operatio adscribenda necessariò veniat.
Quod etiam circa concursum Dei simultaneum notari meretur.
Nam & is intellectui creato nequit intrinsecam ad visionis actum eli-
ciendum potentiam largiri, cum fieri non possit, ut causa ali-
qua in actu primo ad operandum potens fiat per id, quod cir-
ca actualem demum operationem, sive actum secundum se
exierit, ipso actu primo secundum prioritate ad minimum na-
turæ antecedente. Quid, quod concursus ille simultaneus,
cum non influat immediatè in causam, sed in actionem & in
ejusdem terminum, quem effectum appellamus, intrinsecam mutati-
onem in causâ excitare non possit, sine quâ tamen agens, quod ex se
& suis viribus ad eliciendam operationem ordinis supernaturalis
non sufficit, intrinsecam virtutem, sive potentiam non asse-
quitur. Dicis quidem, obtinere tamen illud in causis sociis,
quarum qualibet cum de se insufficientis sit, ad producendum
effectum, soleat potens & sufficiens fieri per solum concursum
alterius, quæ simul influit & cooperatur; absurdum itaque non
esse, si quis idem etiam in creato intellectu respectu visionis bea-
uifi-

tificæ locum reperire posse dicat. Sed contra: diversa omninò ratio est effectus à duabus vel pluribus causis sociis proficilcentis, & visionis beatificæ ab intellectu Deo nudè concurrente oriunda. Ille fit per multiplicationem virtutis unius ejusdemque speciei, quam quælibet causa possidet; hæc minimè, cum de se intellectus ineptus sit ad supernaturalem operationem edendam, ita quidem, ut, licet intendatur virtus illa naturalis, quæ est in ipso, non possit tamen ille clare videre Deum, nisi per formam supernaturalem intrinsecè receptam novà quâdam virtute augeatur. Quæ in hunc modum non inconcinnè declarat *D. Thomas lib. 3. contr. Gent. cap. 53.* Non minoribus autem difficultatibus urgetur quoq; altera Scholasticorum sententia, quæ ad modum luminis Deum ipsum uniri intellectui, atqve ita visionis actum eliciposse admittunt. Præterquam enim quod lumen Gloriæ sit forma quædam ex parte potentiæ involvens in hærentiam & informationem, qualis divinæ essentia in ordine ad creaturam intellectum convenire nequit, certum insuper est, lumen Gloriæ esse principium ut quo vitale vitalitate, ut loquuntur Scholastici, supernaturali, quod cum intrinsecum debeat esse operanti, non potest sanè Deus immediatè per se ipsum supplere rationem ejusmodi principii vitalis, nec vices luminis Gloriæ sustinere.

§. 4. Ita considerato principio ad visionem claram & intuitivam Dei ex parte potentiæ requisito, superest, ut dispiciamus, num ex parte etiam objecti istiusmodi principium, quod ad visionem illam eliciendam activè concurrat, intellectui offeratur. Solet enim ex communi sententiâ ad quancunque intellectiõnem duplex requiri complementum atque determinatio; una quidem ex parte potentiæ, quæ fit per lumen intellectuale, altera ex parte objecti, quæ procedit à specie intelligibili ejus vices sustinente, cum intellectiõ non possit fieri nisi per assimilationem & unionem potentiæ cum objecto. Quæ res declarari potest exemplo. Intellectiõ determinati alicujus objecti v. g. arboris vel equi bifariam potest considerari, & secundum rationem suam communem atqve genericam, in quantum est intellectiõ, non visio, vel auditio, aliave operatio; & secundum rationem specificam, in quantum est talis intellectiõ objecti

jecti scilicet, circa quod agendo intellectus operatur. Quoad priorem respectum oritur intellectio à lumine connaturali, cum ideo dicatur hæc actio intellectio, quod à facultate intelligendi, quæ in animo radicatur, oriatur. Quoad posteriorem respectum descendit intellectio à specie objecti, equi, v. g. vel arboris, tanquam à principio extrinseco intellectum ex se indeterminatum & indifferentem ad hunc præcisè actum determinante, ut proinde intellectio nec intellectio salutanda foret, si non procederet ab intellectu lumine, nec hujus præcisè objecti intellectio, si non à specie ejus determinaretur. Inquirendum itaq; , ut ad sublimiora hæc transferamus, & hic est istiusmodi principium extrinsecum quod ex parte objecti ad hunc actum visionis faciat, cum de eo, quod ex parte potentia cognoscentis datur, abundè constet. Occurrunt autem de eo variantes Scholasticorum sententiæ. *D. Thomas in 1. P. Summ. theol. art. 5. q. 3. quæst. 9. art. 3. ut & 1. 2. contr. gent. c. 51. Et cum eo interpretes communiter docent essentiam divinam intellectui supernaturali lumine instructo uniri per modum speciei & expressæ & impressæ atque adeò Deum cum intellectu comprehensoris ad claram sui visionem non solum concurrere per influxum generalem, quatenus est prima & universalis causa, quæ cum omnibus causis secundis in eandem numero actionem influit, sed etiam per influxum particularem, unâ cum intellectu sui visionem producendo, sicut v. g. species arboris impressa intellectui cum eodem cognitionem arboris efficit. Huic communi Thomistarum sententiæ se opponit *Vasquez Tom. 1. in 1. Thom. Disp. 43. c. 6. & 7.* docens in visione clarâ & intuitivâ Dei nullum requiri concursum specialem objecti in ratione speciei, sed essentiam divinam ad illam solum concurrere per modum causæ universalis, atque eâ tantum ratione, quâ ad alias cognitiones & actiones creatas concurrat; Lumen vero gloriæ putat constituere intellectum in actu primo sufficienter ad visionis actum ex se eliciendum, seu determinare & complere virtutem ejus intelligendi ex se indeterminatam, & objectum omne, quod aptum est, ut possit intelligi, profus æquali ratione respicientem. Sed nulla nos urget necessitas, ut à receptâ Thomistarum sententiâ recedamus. Quam proinde sequentem in modum probamus. Ad visionis actum omnem requiritur vel vera species, vel objectum per modum speciei representatum, quod*

specialiter ad eliciendum actum circa illud concurrat; sed in visione clarâ non datur species vera, dabitur ergo objectum gerens vices speciei, quod erit divina essentia, per modum speciei concurrens ad cognitionem sui. Minor constat ex naturâ speciei creatæ, quæ apta non est, ut possit esse similitudo divinam essentiam perfectè representans. conf. *Valentia Comm. Theol. Tom. 1. disp. 10. qu. 12. punct. 2. fol. 230.* Major probatur ex naturâ intellectionis omnis, quæ fit per unionem objecti & potentiæ cognoscentis. Est enim illud potentiæ cognoscenti proprium, ut ad se trahat objectum, & assimilatur illi, quæ assimilatio fieri non potest, nisi in se aliquomodo objectum contineat, illudque specialius per modum speciei impressæ, quâ mediante fit assimilatio, intellectui uniatur. Adde, quod essentiæ divinæ prærequisita omnia, quæ ad id, ut substantia aliqua per se ipsam possit species intelligibilis dici, desiderantur, exactè conveniant. Solent illa à Scholasticis ad duo præcipuè capita revocari. Quorum primum est, ut substantia quædam per essentiam sit actu intelligibilis. Deinde ut sit intellectui intimiori ratione unita. Utraque vero conditio reperitur in divinâ essentiâ; quæ non tantum intime præsens est potentiæ cognoscenti, sed &, cum à materiâ sit separata, apta est, ut per essentiam intelligatur. Nec ad eò incongruè à Thomistis eadem essentia quodammodo habere rationem speciei expressæ statuitur. Pertinet enim ad formale speciei expressæ intellectus, ut in actu secundo intellectui representetur objectum cognoscibile, quod de divinâ dici potest essentia, quæ se ipsam ex præsens & in actu secundo coram intellectu comprehensoris representat. Quamquam nec prætereundum illud sit, quod ad formalem rationem speciei expressæ sive verbi, ut loquuntur Scholastici, mentis integram præcipuè requiratur expressio à Principio intelligente facta. Qualis conditio cum tribui non possit intellectui creato comparato cum divinâ essentiâ, quæ nec expressa est ab intellectu, nec terminus per ejusdem actum productus, liquet sanè, illam, licet in actu secundo se manifestet intellectui, propriè non posse speciem expressam aut verbum intellectus salutari. Objicit quidem *Vasquez in 1. Thom. Disp. 430. 3.* ita superfluum fore, usum luminis Gloriæ, si essentia divina secundum se vices sustineat speciei, cum defectus Facultatis & virtutis, qui est in intellectu creato ad videndum Deum sufficienter suppleri possit per essentiam divinam immediate per

modum intelligibilis speciei unitam. Sed Resp. omnis species, quæ mediante objectum cognoscibile & potentia cognoscens unitur, non largitur virtutem aliquam, quæ cognoscatur objectum, sed eandem jam in subjecto existentem præsupponit. Quod apparet exemplo ejus, in quo læsa vel debilis datur videndi facultas, quæ, licet species visibiles vicem sustinentes objecti perfectæ & efficaces collocentur in oculo, nunquam per solam speciem confirmabitur. Eadem ratione & hic defectus ille virtutis, qui datur in intellectu creato ad videndam clarè & intuitivè divinam essentiam, non poterit sufficienter suppleri per solam essentiam divinam eidem per modum intelligibilis speciei unitam. Imo hic defectus & inadæquata ratio virtutis ad eliciendum Visionis actum, simul implicat defectum & impotentiam ad recipiendam essentiam divinam per modum speciei, ita ut, si intellectus potens fieri debeat, ad recipiendam excellentis objecti speciem ejusdem cum objecto naturæ, necessesse sit, ut, robor ei aliquod accedat, & ab extrinseco principio, quod lumen erit gloriæ, idoneus reddatur. Quamquam interim nolimus facere cum iis, qui in hoc tertio intellectum comparant cum visu organico, quod sicut hic non potest, nisi aliquo superaddito roboratus fuerit, recipere excellentis sensibilis speciem, eo quod lædere sensum solet, ita consimilis ratio se habeat cum intellectu. Alia enim est ratio intellectus, quam quæ est sensus. Utut sensibile excellens lædere aliquando sensum solet, id quod tamen non oritur ex ratione speciei ipsius, cujus in movendo atque uniendo sensum cum objecto cognoscibili vis tota posita est sed ex ratione adjunctæ qualitatæ alterativæ naturæ potentæ sensitivæ contrariæ vel alterius cujusdam, quod cum objecto sensibili conjungitur, & dum species ejus in sensu recipitur, simul physicâ actione in illum agit, eumque lædit: non potest tamen simile quid intellectui accidere, qui cum ratione essentiæ suæ immaterialis sit, nec à materiali organo dependeat, in recipiendâ specie licet maximè excellenti nullâ qualitate nocivâ turbari aut offendi potest.

§. 5. Eginus hætenus de prærequisitis, quæ tam ex parte potentæ, quam objecti ad eliciendum beatificæ visionis actum necessaria esse judicantur. Quæ eò quidem melius intelligentur, ubi objectorum, quæ per actum illum visionis attinguntur, modique quædam consideratio fuerit instituta. Videri à comprehensoribus essentiam divinam est in confesso, & in Theologorum Scholis fusiùs probatur. Vid. fund. à B. D. Klotzio allata in Theol. natur. Disp. 4. thes. 22. pag. 144. Da-

est quidem improportio quaedam & distantia inter infinitam Dei es-
sentiam & intellectum humanum, qui finita prorsus & essentia est & vir-
tutis. Sed nihil illa obstat, quo minus videri Deus positus requisitis, quae
recensuimus, clare & intuitivè possit. Nam ad id, ut objectum aliquod
possit à potentiâ cognosci, sufficit, si talis inter potentiam & objectum
cognitum proportio adsit, ut possit potentia in objectum tendere, seu
illud respicere certo quodam modo, quo non potest alia potentia, cu-
jus illud non est objectum, quae verba sunt *Gregorii de Valentia loco cit.*
punct. 1. pag. 226. Talis vero habitudo & proportio intercedit inter
divinam essentiam & intellectum creatum, cum Deus ad illorum cen-
sum pertineat, circa quae intelligendo versari potest humanus intel-
lectus. Illud quidem largimur faciliè, quod nulla detur inter finitum
& infinitum mathematica proportio, consistens in commensuratione a-
liquâ, juxta quam unum mensurat alterum secundum proportionem
v. g. dupli aut tripli, vel modo simili, cum nulla talis proportio requi-
ratur inter objectum & potentiam; obtinet tamen proportio, quam
dicunt, habitudinis inter Deum & creatum intellectum supernaturali-
ter ad jutum, quae in mutuâ habitudine & ordine unius ad alterum ab-
solvitur. conf. *Thomas part. 1. quest. 12. art. 1. ad 4. Vasquez in 1. Thom.*
Disp. 43. cap. 8. n. 42. Becanus theol. Schol. part. 1. Tract. 1. cap. 9. quest.
1. & B. Klotz. lib. cit. Disp. 4. thesi 23. pag. 147. Constat vero hoc ipso
non admitti in creato intellectu quidditativam & comprehensivam
Dei notitiam, quam nec de potentia absolutâ finito intellectui possi-
bilem esse certò persuasi sumus. Solet aliàs à Scholasticis Doctoribus de
Comprehensione Dei variè disputari, nec conveniunt satis inter se in-
modis comprehendendi explicandis; aliis duos cum *Thomâ part. 1.*
Summ. quest. 12. art. 7. ad 1. aliis tres cum Bonaventurâ in lib. 3. sent.
dist. 14. quest. 2. nonnullis quatuor cum Gregorio de Valentia Tom. 1.
Dist. 1. quest. 12. punct. 5. imò quinq; modos cum Nominalibus præfer-
tum Occamo & Gabr. Biel in lib. 3. sentent. D. 14. quest. 1. art. 3. recen-
sentibus. Nobis videtur Comprehensionis nomen ex comprehensione
corporeâ, à quâ ad spirituales mentis intellectionem translata vox
est, posse explicari. Sicut igitur in rebus corporeis comprehensio du-
plici imprimis sensu intelligitur, vel prout idem est, quod apprehen-
dere aut consequi rem aliquam, licet ex parte tantum teneatur, nec to-
ta rei quantitas sit intra complexum ambientis, vel prout inclusio-
nem simul & complexum involvit, secundum quem corpus quantum
ada-

adaequatè continet intra se totum corpus aliud; ita eadem ratione in rebus immaterialibus comprehensio duplici modo intelligi potest, ut vel aliquando simplicem contactum notet ejus, quod desiderabatur antea, quæ ratione comprehensio quamvis denotat rei cognitionem, aut apprehensionem, etiam illam, quæ inadæquatè rem attingit, & velut ex parte tenet; vel fruitionem objecti undiquaque perfectam & adæquatam inferat, quo sensu illud etiam censetur comprehendi, quod ita intelligitur perfectè, ut nihil quicquam cogitari possit, quod intellectum cognoscentis fugiat, sed ut sit exacta inter intellectum, ejusque objectum commensuratio, nec alterutrum excedat alterum. Ut ut igitur priori sensu admitti possit Deum posse comprehendi, cum & Viatores quodammodo cognoscant divinam essentiam secundum quædam attributa: posterior tamen vocis usurpatio imprimis attenditur, quando de comprehensione Dei quæstio movetur. Hujus autem generis cognitionem repugnare creato intellectui rectè Thom. docet. l. c. art. 9. eo, quod totus quidem videatur & cognoscatur Deus à Comprehensore, sed non videatur totaliter ex parte cognoscentis, cum tantâ perfectione vel potentiâ activâ cognoscendi Deum non gaudeat, quanta est cognoscibilitas Dei. Nec enim modus cognoscentis adæquat modum objecti cognoscibilis, quod uti essentiæ est infinitæ, ita etiam intelligendi rationem, si comprehendi debeat, requirit infinitam, qualem vero finitus intellectus in nullo statu, adjunctus etiam supernaturali lumine, assequitur. Illud interim à plerisque conceditur, visionem illam, cum intuitiva sit, & totam Dei essentiam attingat immediate, ad omnia, quæ formaliter in Deo sunt, essentiam videlicet cum relationibus personalibus omnibus, licet inadæquatè terminari. Quod prolixè contra Scotum, qui possibilem divinæ essentiæ Visionem non visâ simul relatione personali tueri conatur, declarant Doctores Scholastici in 1. Thom. quæst. 12. art. 7. Sin 2. 2. quæst. 2. art. 8. ad 3.

S. 6. Ea vero quæ in Deo eminenter esse creduntur, atque ad eam creaturæ tam actualiter existentes, quam possibiles, quas objectivè sibi divina repræsentat essentia, num per visionem ejus claram & intuitivam distinctè simul & secundum rationes proprias videantur, disquiri inter Scholasticos solet. Complures eò abeunt, ut in virtute hujus Visionis videri etiam Creaturas omnes atque earundem accidentia per modum Speculi in divinâ essentiâ relucescentia, intrepide

de affirmant. Tuentur illud ex veteribus imprimis *Ferrariensis in sup. 3. contra Gent. cap. 56, 59. & Richardus in lib. 3. sentent. D. 14. art. 1. quest. 3. & 4.* Ex recentioribus *Job. Baptistæ Gonet in Clypeo. theol. Thomistica pag. 164.* Sed impugnat hanc eorundem opinionem, nec immeritò, *Gabriel Vasquez*, affertque argumenta haud proletaria, quibus contrarium sufficienter demonstrat. Conf. quæ satis in hanc rem prolixè differit *Tom. 1. in 1. Thom. cap. 3. & 4. pag. 258. & seqq.* atque inde petita exhibet *B. D. Dorscheus in Pentadecade pag. 20, 21, 22.* Nobis hæc pauca, quæ adduximus, academici exercitii loco sufficiant. Alias Scholasticorum lites, quæ circa mensuram, ut vocant, visivis, & præsertim inæqualitatem ejus, utrum illa ex objecti, an vero potentie diversâ in diversis subiectis ratione descendat, movere solent, cum nullò idoneo nitantur fundamento, consultò prætermittimus. **Faxit Deus O. M. ut æternum ejus beatificâ visione fruamur.**

Ἰεῦ μόνω δοξα.

COROLLARIA.

- I. *Ens in ordine ad immediatè inferiora, itemq; substantia in ordine ad Deum & Creaturas, non rectè refertur ad communia ὁμοῦ, nec ad analogà, sive illa extrinseca sive intrinseca attributionis esse dicantur, scilicet univocè, quæ & nomen habent commune ὁμοῦ τῆς ὁμοίας secundum nomen prorsus eundem, multò commodius veriusq; accensetur.*
- II. *Creatio rectè describitur per productionem rei ex nihilo, ita tamen, ut illà loquendi ratione non tantùm materia præexistens omnis, sed & subiectum in Quo, & Principium formale, à quo oritur aliquid, excludatur.*
- III. *Non omne volitum statim est voluntarium.* (dantur.)
- IV. *Pater est causa tantum moralis filii.*
- V. *Dantur cause morales, quæ non sunt agentia moralia.*
- VI. *Furius si invento alicubi gladio vulneraverit hominem, non potest dici egisse occasione datâ.*
- VII. *Datur rei cognitio maximè certa, quæ tamen non est evidens.*

Ingenio studiisque vales: mens cæthea nôsse

Aethæra gestit fata futura domûs.

Inde DEUM sistens superatâ morte videndum,

Quæ maneant Sanctos splendida dona, doces;

Insignes animi pergas ita pandere dotes,

Nomine sic magnus, re quoque magnus eris.

In honorem Per Egidii & Jacobi Clerici docti DN. Grosii, Dissertâ
Auctoris, Fautoris meæ & Amici estimatissimi adscrib.

Disp. PRÆSES.

adæquatè continet intra se totum C
rebus immaterialibus comprehens
ut vel aliquando simplicem contact
anteâ, quâ ratione comprehensio
aut apprehensionem, etiam il
git, & velut ex parte tenet; ve
perfectam & adæquatam inferat,
comprehendi, quod ita intelligitu
tari possit, quod intellectum cogn
ter intellectum, ejusque objectum c
cedat alterum. Utut igitur priori sen
prehendi, cum & Viatores quodam
tiam secundum quædam attributa:
imprimis attenditur, quando de com
Hujus autem generis cognitionem
Thom. docet. l. c. art. 9. eo, quod totu
Deus à Comprehensore, sed non
scientis, cum tantâ perfectione vel pot
non gaudeat, quanta est cognoscibi
noscentis adæquat modum objecti co
infinitæ, ita etiam intelligendi rati
requirit infinitam, qualem vero fin
jutus etiam supernaturali lumine, a
conceditur, visionem illam, cum
tiam attingat immediatè, ad omnia,
tiam videlicet cum relationibus peric
tè terminari. Quod prolixè contra
essentiæ Visionem non visâ simul r
declarant Doctores Scholastici in 1. 2
quest. 2. art. 8. ad 3.

§. 6. Ea vero quæ in Deo emir
Creaturæ tam actualiter existentes, qu
divina representat essentia, num pe
vam distinctè simul & secundum rati
inter Scholasticos solet. Complures
sionis videri etiam Creaturas omni
per modum Speculi in divinâ e

ta eadem ratione in
do intelligi potest,
quod desiderabatur
at rei cognitionem,
æquatè rem attin
objecti undiquaque
ad etiam censebitur
nihil quicquam cogi
sed ut sit exacta in
nec alterutrum ex
it Deum posse com
cant divinam essen
nen vocis usurpatio
dei quæstio movetur.
ato intellectui rectè
atur & cognoscatur
ter ex parte cogno
cognoscendi Deum.
ec enim modus cog
quod uti essentiæ est
apprehendi debeat,
in nullo statu, ad
interim à plerisque
& totam Dei essen
in Deo sunt, essen
ous, licet inadæqua
i possibilem divinæ
nali tueri conatur,
l. c. art. 7. Sin 2. 2.
luntur, atque aded
quas objectivè sibi
s claram & intuiti
videantur, disquiri
in virtute hujus Vi
ndem accidentia
essentia, intrepide

